

Waiha yamakĭ kuprario tēhē yamakĭ hira nomuwei yamakĭ kupario tēhē ya yai kohipē kia xaario, ya mohimoimi, ya kohipē kia pihi yaro ya thē wapio maki napē pēnō yamakĭ hira yaro ya mohoti xoa. Waiha ya kia tēhē ya pihi xa moyamērayu tēhē Yanomama ya thē pē hira pihi yaro ya kia pihi maki napē pēnō yamakĭ hira yaro ya mohoti mahi xoa. Waiha ya thē taaho thoari taa? Ya pihi ku puo. Yutuha ya kia tēhē ya thē taari kunaha yamakĭ hira paxio kunaha yutu ya thē taari napē pēnō

yamakĭ hira paxiomi yaro yamakĭ agente de saúde yamakĭ kupru pihu maki yamakĭ mohoti xoa yaro ya pihi xu hurimu mahi. Hapao tēhē garimpeiro pēnō yuri pē nomama. Kuē yaro hei tēhē yuri ya mapē nomama pihi koimi yaro garimpeiro yama pē peximaimi mahi heha porokai kōpē warokema yaro Funai ari kōpē warokema maki yamakĭ pē ximirema. Kuē yaro yama pē nohimaimi. Yutuha garimpeiro pēnō yuri pē maprarioma yama pē maprama pihiomi koyaro pē mahikiprarioma yaro hei tēhē yamakĭ pihi moyamēyarayoma yaro garimpeiro yama pē huma pioimi yamakĭ yuri pē mapru pihi koimi. Yutuha pata thē pē pihi mohotio tēhē garimpeiro pēnō yuri pē mapramaremahe. Hei tēhē yama pē maprama pihi koimi yaro uti thē ha garimpeiro pēnō yuri pi pē maprama tha? Kuē yaro yamakĭ xuhurimu xoa.

Jordão Yanomami Wayohomapi thēri e thē kahia turu

AWEI, YANOMAMA E THĀ TURU WAOMIRI E THĀ TURU PAXIO.

Pata tē pē poo pē maoma yaro pata tē pē ohotaama yaro. Inaha pata tē pē kiwama yaro tē pē ohote mahiyoma. Pata tē pē ohi nomanimi yaro inaha pata pē kiwama yaro pata tē pē mohotiyo pēhē tē pē nomanimi, yamakĭ orayoma yaro ya pihi totihima. Awei maprariyoma.

Luis Yanomama Pakirapiu thēri e thē kahia turu

Ya kahi ya turu paxiyo. Yanomama thē pē poo pē maa tēhē yutuha huti hira xaarinō Omama ari poo pē hira xowama. Yanomama thē pē rama hu pē ha poko nasi taarhenō Yanomama thē pē pihi towa xowaprariyoma. Thē tēhē po a taarhenō thē pē hutukana pē prauku thā xowamahe. Thē tēhē thē pē nohi mayuma maki thē tēhē yama nayoma ari a huriparimu xowama. Yanomama thē pē kuo tēhē hi moto thē tēhē howari a xa puuriprariyoma. Thē tēhē pata thē pēnō xawara a wa xō xowamahe. Howari aha xapuiprariyō Yanomama thē pē xapuiri naha maprariyoma.

Korete Yanomama Thomai thēri e thē kahia turu

Yaro Yanomama thā turu

Paapiu Novo
nomeru 1
Abril/2002

TĒPĒ E THĀ TURU

Awei, tēpē ani thuē a thomia hairuhuruma tēpē ani. Kama pei hearope xaraka e kiki tēaha hairuhuruni thuē a nokapramakema. Ehi a ha nokapramakini hapiha kipē miyo xoão pēha thuē a titi tukua harurayoma. Tēpē a ha miramarini huu tihikiha piri makuhuruni thuē amoko tukua harurayoma. Tēpē ahetuo tēhē a tukurayoma titi tēhē a ha tukuruni hapai tihika a tēkēo xoama. Kotopuri sihiha a tēkēo harayoma. Sihi yoaha wētēprarini thuē a tēkēo harayoma. Thuē pihi horiai mahiyoma. Tēpē ani thuē a miramariwei kama pei hearope eka kurenaha tēpē a ha kuprarini thuē a mira mahimarema. Kama pei hearope e kuopēnaha tēpē a kua mahi yaro thuē a mirarayoma. Awei, kua hikia. História de Tamanduá Yanomami a kuo tēhē. Yanomama thā turu paxio.

José Arari Yanomama - Professor - Pakirapiu e thē kahiâ turu

NAXI KOHI U KOAIWEI THĀ TURU

Hapa tēhē kami yamakinē pata pēnē naxi kahi u koanimihe. Hei tēhē kami oxe yamakinē naxi yama kahi u koai tararema inaha thē kuē yaro kami yanē naxi ya kahi u piximaimi. Hapaa tēhē pata thē pēnē naxi kahi upē koanimihe. Kami oxe yamakinē naxi yama kahi u pixiama hiaprai paxio. Pata thē pēnē naxi kahi u koanimihe ohinamohi u xa koamahe, naxi kahi u piximanimihe. Thē pē kahiki kirimawe yama hiha yamakĭ nomai xoa tarioma. Naxi kahi u waiha yamakĭ noa thaprayoma maki yamakĭ pihi ha moyamērinē yamakĭ huraprarioma. Hapa tēhē garimpeiro pēnē yamakĭ nomapramaiwei thā turu. Hapaa tēhē garimpeiro pēnē yamakinē ohotaamamahe. Inaha thē kuē yaro hei tēhē garimpeiro yama pē nohimoimi. Hapa tēhē yamakinē pata pē xēma yaro hei tēhē yama pē nohimaimi. Yamaki mau u pē xamiyamai yarohe, yamakĭ urhipē wariyai yarohe yama pē nohimaimi. Hapaa tēhē Funai a maa tēhē pata thēnē garimpeiro pē nohimamahe. Hei tēhē Funai a kua yaro yama pē nohimaimi. Hapa tēhē garimpeiro pē nohimamahe, pē arroz pē toamahe, calção pē kãya pree nakamahe hei tēhē inaha thē kutaimi. Awei, inaha ipa thāa turu kuoma.

Eduardo Yanomama Professor Thothomapi e thē kahia turu

GARIMPEIRO THÃ TURU

Awei, kami ya hai. Tomé tuxaua ya hai. Ya aka poremo ha thorayu tha ya pihi ku maki ya hai puo. Garimpeiro yutu ha Garimpeiro pë huma hiama. Pë huma hiama. Ehi Garimpeiro pë ya mahai ha pihioni yahai. Kami yama ki yai urhipë wariamaiare. Garimpeiro pë ni mahiaremahe. Enaha urihi a thama yarohe. Garimpeiro hei tëhë kami yari ya pë piximai koimi. Enaha ya pihi kunë napë ya pë noa thai ai pë, ai garimpeiro pë hoyaprahe ya tixowa yaro. Ya yai pihi xuhurimu mahi. Ya yai pihi xuhurimu kihini ai Herou hami ai pë kupra. Hapa ya pirio pario pë ha. Garimpeiro pini ipa urihi a yai wariamaia aremahe. Yai wariaremahe yaro hei tëhë ya pihi hamo yami prarini. Napë pë hami ya huu tëhë kohipa ya noa preewëyëmu. Ya noa wëyëmu inaha ya ku. Kamiya ka ki ya ai thë pë hereamu hami. Napë pë a riopã. Ya pëni Garimpeiro ya pë aha xiro wëat, ya pë aha wëat. Hapa yamaki piri tayo pë hami. Garimpeiro hapa yamaki pirio tayo pë hami. Garimpeiro ni thë urihi yai wari a mahiarema

pramarema yaro yamaki urihi pë kua pati koa yaro. Garimpeiro pë hami hei tëhë yai hixio mahi. Ya topraru wie thë kuimi. Kua maani heamë. Garimpeiro pë wãro tëhë rope garimpeiro ya pë noa wa xuu. Kami ya premaki në. Ya pë huë maní. Ya a taari tëhë napë pë ha ya a hipi. Ya a hipi kini thi tëhë inaha ya pë thi tëhë inaha ya pë thai. Kami hapa pirio tayo pë hami. Garimpeiro yamaki mau pë wari ya a maharemahe. Mau pë waria puo tayomahe. Yama ki ai yama ki pirio tayo pëha, mau u hoxima mahi. Hoxima maki thëpë amixi kô. Kamiyama kini mau u ya mau u koai totihyowei. Garimpeiro pëni u wari ya potayoma he.

Tomé Yanomama Wayohomapi thëri e thë kahia turu

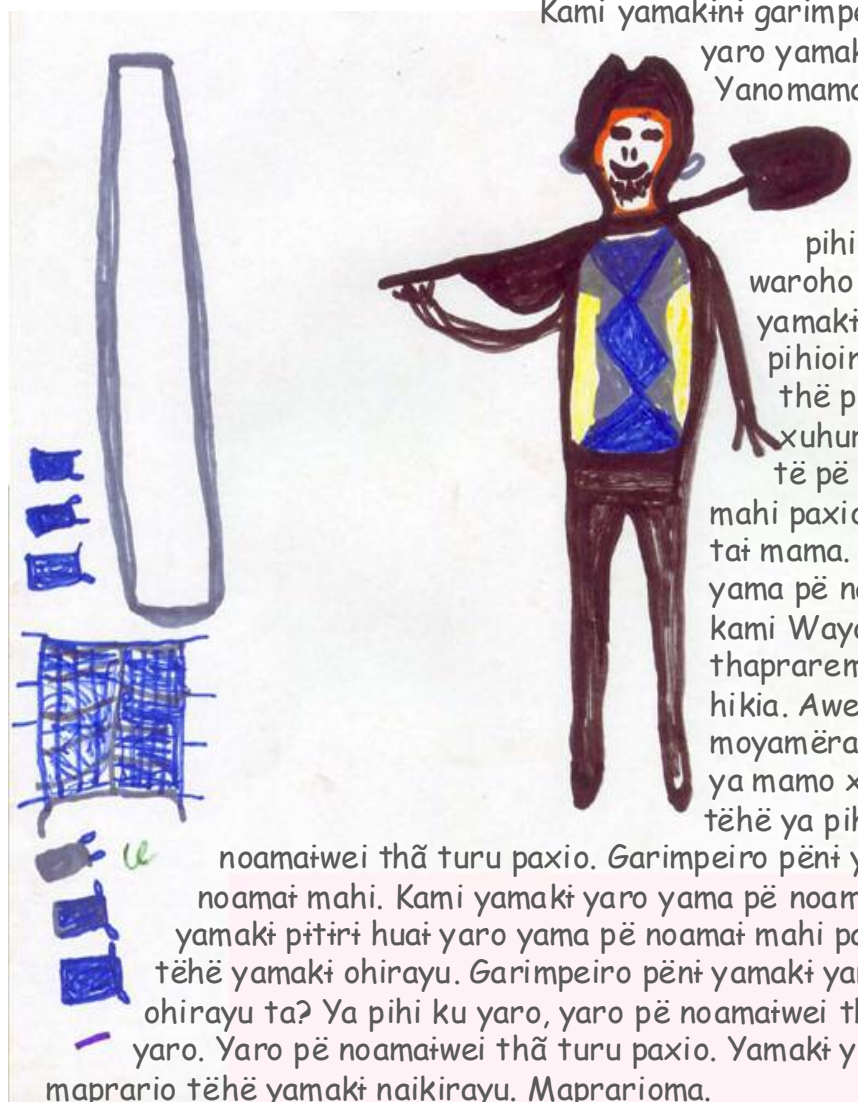

Kami Yanomama yamaki ria ha hirimamonë Posto yama a thamai thi yanoha yamaki ria ha hirimamonë napë yama pë nosiamai yaro Yanomama yamaki Posto pë yai yaro yamaki hirimamouwei yano yaro yamaki pihi yai topraru mahi. Ehi yano maa tëhë yamaki yai nomapru kôki ta? Ya pihi ku yaro kami yamakinë Posto yama a thamakawei thë ã turu paxio. Ehi yanoha yamaki ra kãyo hirimamuwei yano yaro yamaki pihi yai topraru mahi. Kami yamakinë Posto yamaki pihi yai topraru mahi kami Yanomama yamaki raamu tëhë yamaki harouwei thi yano paxio yaro. Awei, hapa tëhë pata thë pë yai nomapruwei thã turu paxio. Hapa mahio tëhë garimpeiro pë ma tëhë Yanomama yamaki yai urhipë auwoma maki garimpeiro pënë yamaki urihi pë xamimararema yaro thi tëhë kami Yanomama yamaki yai nomaokema yaro hei tëhë garimpeiro yama pë nohimai pihio kôtaimi yamaki urhipë yai wariat mahiopru yaro yamaki pihi yai xuhuri mahi. Kua yaro kami oxe yamaki pihi yai moyamëa hërayuwei yamakinë garimpeiro yama pë nohimai pihioimi yaro inaha kôrema inaha ipa thë ã turu kutaoma.

Sarney Yanomama Wayohomapi thëri e thë kahia turu

GARIMPEIRO THÃ TURU

Kami yamakinë garimpeiro yama pë naha waripu mahi yaro yamaki urhipë wariat yarohe. Kami Yanomama yamakinë garimpeiro yama pë naha waripu mahi paxio yaro yutuha yamaki nomapru hikioma yaro hei tëhë yamaki nomapru ko pihioimi mahi yaro thi tëhë yamaki waroho nomaproma yaro, hei tëhë yamaki xe nomapru ko pihioimi mahi, ko pihioimi mahi paxio yaro. Yutuha pata thë pë nomarayoma yaro ya pihi xuhuri mahi paxio. Kami yamakinë pata të pë maprarioma yaro ya pihi xuhuri mahi paxio yaro kami yari pata ya thë pë tai mama. Yanomama yamakinë garimpeiro yama pë naha waripuwe thã turu paxio kami Wayohomapi thëri yari jornal ya thaprarema yaro ipa thã maprario, kua hikia. Awei, hei tëhë kami ya pihi moyamërayuwei thã turu paxio yaro kami ya mamoxatio tëhë pata thë pë xëihe tëhë ya pihi mohotioma yaro. Yama pë

noamaiwei thã turu paxio. Garimpeiro pëni yaro pë xëi yarohe yaro yama pë noamai mahi. Kami yamaki yaro yama pë noamai mahi yaro, yama pë wai yaro, yamaki pitiri huat yaro yama pë noamai mahi paxio. Yaro yama pë noamai ma tëhë yamaki ohirayu. Garimpeiro pëni yamaki yaro pë haikiarihe tëhë yamaki ohirayu ta? Ya pihi ku yaro, yaro pë noamaiwei thã turu paxio yaro. Yaro pë noamaiwei thã turu paxio. Yamaki yaro pë maprario tëhë yamaki naikirayu. Maprarioma.

Branco Yanomama Wayohomapi thëri e thë kahia turu

